

Perskaityk tekstą ir atlik užduotis, pateiktas po tekstu.

LABIRINTAS – VIENAS TEISINGAS KELIAS

Labirintas yra vienas paslaptiniausių, o kartu ir labiausiai viliojančių, bauginančių ir klaidinančių statinių. Sakoma, kad jie labai nenoriai paleidžia savo svečius...

Kas yra labirintas, žino net vaikai. Tačiau iki šiol niekas tiksliai nežino, nei kaip jie atsirado, nei koku tikslu buvo nupieštas pirmasis labirinto piešinys. Hipotezių, žinoma, būta ne vienos, tačiau vienos priimtos ir įtikinamos nuomonės nėra. Kai kurie sako, kad pradžia galėjo duoti, pavyzdžiui, moliuskų geldelių piešiniai ar požeminiai skruzdėlynų takai. Kiti tvirtina, kad tokį piešinį išgavo senovės dailininkai, vis tobulinę savo paprastas spirales ir ratus. Netgi teigiama, kad šitaip senovės žmonės įamžino sudėtingą Saulės ir planetų judėjimą.

7 linijos

Klasikinis labirintas turi 7 koncentrinės linijas, susuktas aplink labirinto centrą. (Tiesą sakant, centru jis vadinamas ne visiškai teisingai, nes susisukusių linijų galinis taškas geometriškai yra šiek tiek paslinktas.) Vienas įėjimas, vienas kelias. Iki centro tektų eiti ilgą, ratais vedantį kelią, tačiau centre tikrai atsidurtumėte. Lygiai tas pats kelias vestų ir atgal. Be klaidžiojimų, tuo pačiu vieninteliu keliu. Labirinto takeliai nesikerta, nesišakoja ir nesusieina. Reikia tik ištvermės žingsniuojant ir jokio galvos skausmo renkantis kelią. Tokie labirintai buvo sukurti Ispanijos šiaurės vakaruose 2000 metų prieš mūsų erą, aptiktos 3000 metų senumo graikiškos molinės lentelės su labirinto piešiniais, toks pats piešinys atrastas ant beveik tokio pat seno turkų miesto griuvėsių. 500 metų prieš mūsų erą Knoso miestas naudojo monetas su labirinto piešiniu. Be abejo, aptikti ne tik septynių linijų labirintai, tačiau šis variantas neabejotinai yra populiariausias.

Aukos dievams

Netoli Kairo aptiktas bene seniausias pasaulyje labirintas. Jo amžius – per 4 tūkstančius metų. Bendras labirinto plotas 70 000 kvadratinė metrų, nuo išorės jį skiria aukšta siena, o viduje yra apie 3 000 patalpų, įrengtų ant žemės ir po ja. Žinias apie tokį statinį paliko Herodotas ir keli kiti senieji išminčiai, o 1843 m. jį ištyrė vokiečių ekspedicija. Tyrinėjimai vyko sėkmingai, tačiau jie tik patvirtino rašytinius šaltinius, bet neatskleidė beveik nieko naujo. Labirinto sistema buvo paini, koridoriai, aikštelės, kambariai ir kolonos gudriai išdėlioti, dauguma patalpų skendėjo tamsoje, todėl be išmanančio vedlio iš tokio labirinto išeiti beveik neįmanoma. Ant įėjimo išraižyti štai tokie žodžiai: „*Beprotybė arba mirtis – štai ką čia suras silpnas arba ydingas, ir tik stiprieji bei geri čia aptiks gyvenimą ir nemirtingumą*“.

Egipto klestėjimo laikais labirinte buvo vaidinama, dievui Sebekui buvo aukojami gyvuliai ir net žmonės. Šis dievas, pasak egiptiečių mitologijos, buvo krokodilo išvaizdos, padėjo kosminį kiaušinį ir taip sukūrė pasaulį. Tad nenuostabu, kad apatiname labirinto aukšte laidojo ne tik faraonus, bet ir krokodilus.

Minotauro būstinė

Iš graikų mitų žinomas labirintas su Minotauru greičiausia nėra prasimanymas. Pagal senovinius šaltinius, labirintas Kretos saloje šalia Knoso miesto yra tiksli Egipto labirinto kopija, tik 100 kartų mažesnė. Bėgant metams labirintas daugybę kartų buvo apgriautas, vėl atstatinėtas, o 1380-aisiais prieš mūsų erą gaisras jį visiškai sunaikino. Anglų archeologas A. Evansas Oksfordo muziejuje aptiko įdomų, hieroglifais išmargintą laišką, pasakojantį apie senovės stebuklą. Po šio

radinio, 1900 m., archeologas nuvyko į Kretą ir pradėjo kasinėjimus, trukusius beveik 30 metų. Labirinto atrasti jam nepavyko, tačiau buvo atkasti Knoso rūmai: – 22 000 kvadratinų metrų ploto, 5–6 aukštų, sujungtų laiptais ir įėjimais. Rasti Minotauro pėdsakų, žinoma, taip pat nepavyko, tačiau viena freska vaizdavo žmogų su jaučio galva, o toje pačioje salėje archeologai atkasė daugybę kaulų. Knoso rūmų išdėstymas tiksliai atitiko 7 linijų klasikinio labirinto schemą, kurią „prisiminė“ rūmų sienų freskos.

Mėgo ir indėnai

Ne taip seniai Jukatano pusiasalyje Meksikos archeologai aptiko požeminę senovės majų labirintų sistemą. Labirintai jungia net 14 olių, kurių dalis slypi po vandeniu. Visas kompleksas apima Pietų Meksiką, visą Gvatemalą ir šiaurinę Belizą. Viena labirintų sistemos dalis driekiasi net 90 metrų ir baigiasi kolonų kompleksu, šalia kurio šniokščia krioklys. Archeologų manymu, labirintų sistema sukurta 250–900 mūsų eros metais, t. y. pačioje majų eros pabaigoje.

Pagal majų tikėjimą, mirusių žmonių sielas požeminiais koridoriais turėjo lydėti šuo, padedantis įveikti daugybę išbandymų ir rasti pomirtinį pasaulį.

Labirintai keitėsi

Bėgo metai, žmonės darė atradimus, plėtojo mokslą; keitėsi žmogaus sąmonė, suvokimas, keitėsi ir labirinto schema. Nauji labirintai jau nebebuvo tokie paprasti – atsirado daugiau kelių, takelių susikirtimų, aklaviečių, buvo galima ir pasiklysti. Akmenines sienas ėmė keisti krūmai. O ir patys labirintai Europoje pradėti statyti kaip pramoga, skirta aristokratijai.

Itin populiarūs labirintai tapo Anglijoje, jie net virto karalystės simboliu. Iki mūsų dienų išlikęs 1690 m. Vilhelmui Oraniečiui įrengtas labirintas karalių rezidencijoje Hemptone.

Ilgiausias pasaulyje gyvatvorių labirintas buvo suprojektuotas 1978 m. Didžiosios Britanijos Viltšyro grafystėje. Jame veši daugiau kaip 16 000 kukmedžių, pastatyti šeši mediniai tiltai. Nuo pradžios iki pabaigos takų raizgalynę galima įveikti per apytikriai pusantros valandos – aišku, nemažai laiko suryja klaidžiojimai ieškant teisingo kelio.

Labirintai vaikams

Žmonėms patinka klaidžioti labirinte. Juolab kai žino, kad pasiklydę bus išvesti. Labirintas kaip lavinimo priemonė kuriamas net vaikams. Vaikai mėgsta spręsti labirintų užduotis ne tik popieriuje. Vaikams skirti labirintai įrengiami kavinėse, restoranuose, prekybos, sporto centruose ar lauke. Jų plotas gali būti nuo kelių iki 50 kvadratinųjų metrų ir net daugiau. Didžiausi žaidimams skirti labirintai susideda iš 5–10 aukštų, juose vienu metu telpa iki 200 vaikų. Psichologai teigia, kad vaikiški labirintai padeda ugdyti vaiko dėmesį, vystyti motoriką, moko siekti tikslo. O svarbiausia, kad vaikams jie patinka. Tačiau pereiti labirintą neturi būti pernelyg sudėtinga ar neįmanoma užduotis, antraip sukels neigiamų emocijų.

Įdomu

Romos imperijoje nusikaltusius berniukus nakčiai palikdavo labirintuose. Buvo tikima, kad jei vaikas išgyvens – taps tikru kariu. Tuo metu labirintuose naktimis įsikurdavo laukiniai paukščiai ir žvėrys.

Skandinavijoje, Baltijos pakrantėje, yra per 600 akmeninių labirintų. Daugumą jų įrengė žvejai, tikėdami, kad labirinto perėjimas lems gerą laimikį ir laimingą sugrįžimą.

Kinijoje labirintus įrengdavo prie kiekvieno miesto vartų, o dažnai – ir prie namo įėjimo. Tokiu būdu norėta apsaugoti nuo piktųjų dvasių, kurios laksto tik tiesiai.

Pakistane ir Islandijoje labirinto simboliai turėjo atbaidyti sodų vagis.

Kai kurios indėnų tautos labirinto simbolių įpina į pintines, tokiu būdu norėdamos jų šeiminius apsaugoti nuo piktųjų dvasių.

Pagal V. Gavelį

KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1 Kaip supranti teksto pradžioje esantį sakinį: „*Sakoma, kad jie labai nenoriai paleidžia savo svečius...*“?

---

2 Tekste pateikiamos kelios labirintų bei jų schemų atsiradimo hipotezės. Nurodyk jas.

1.

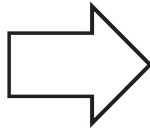
2.

3.

---

3 Kokios trys savybės būdingos pavaizduotam klasikiniam labirintui?

1 savybė

2 savybė

3 savybė

4 Kokie radiniai patvirtina „septynių linijų“ labirintų egzistavimą?

1. _____

2. _____

3. _____

5 Kuo skiriasi klasikinis labirintas nuo vėliau Europoje atsiradusių labirintų?

Klasikiniai labirintai – _____

Vėlesni labirintai – _____

6 Kodėl be išmanančio vedlio eiti į seniausią pasaulyje labirintą yra pavojinga?

_____

7 Kokias funkcijas atliko labirintai Egipto klestėjimo laikais?

1 funkcija

2 funkcija

8 Kas paskatino archeologą A. Evansą vykti į Kretą ir imtis beveik 30 metų užtrukusių kasinėjimų?

_____

_____

9 Nurodyk bent dvi priežastis, kurios lėmė naujos, sudėtingesnės struktūros labirintų atsiradimą?

●

10 Sakinyje „*Reikia tik ištvėrmės žingsniuojant ir jokio galvos skausmo renkantis kelią*“ paryškintas frazeologizmas. Paaiškink jo prasmę.

●

11 Koks bruožas būdingas visoms tekste minimoms mitinėms būtybėms?

●

12 Rask ir išrašyk citatą apie tai, koku tikslu buvo naudojamas Majų labirintas.

●

13 Koku tikslu dažniausiai įrengiami labirintai mūsų laikais?

- Ⓐ Vagims paklaidinti.
- Ⓑ Smagiai praleisti laiką.
- Ⓒ Gyvatvorėms auginti.
- Ⓓ Pasislėpti gyvūnams.

14 Pasak psichologų, labirintų poveikis vaikams gali būti dvejopas. Nurodyk pateiktus psichologų argumentus, kad:

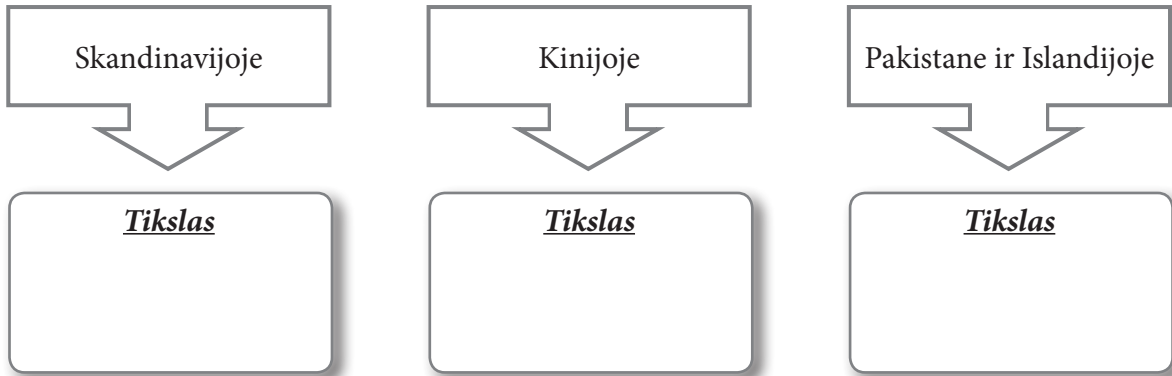
Poveikis teigiamas – _____

Poveikis neigiamas – _____

●

● ●

- 15 Įvairių kraštų žmonės įrengdavo labirintus turėdami tam tikrą tikslą. Įrašyk šiuos tikslus į žemiau pateiktą schemą.

- 16 Ką reiškia teksto pavadinimas?

- Ⓐ Labirintas yra vienintelis būdas išmokti siekti tikslo.
- Ⓑ Labirintas buvo vienintelis kelias žmonėms išlikti.
- Ⓒ Labirintui įveikti yra tik vienintelis tinkamas kelias.
- Ⓓ Labirintas yra vienintelis geras būdas vaikams užimti.

Perskaityk tekstą ir atlik užduotis, pateiktas po tekstu.

MITINIŲ BŪTYBIŲ PAVEIKSLAI

Lietuvių senųjų tikėjimų sakmės – fantastiniai pasakojimai apie antgamtinių būtybių ir žmogaus susidūrimus. Jos pateikia įvykius tarsi tikrai buvusius. Šios sakmės vaizduoja tokias gyvenimo sritis, kurios grėsmingos žmogui, jo gyvybei.

Pagal mitines būtybes senųjų tikėjimų sakmės skirstomos į 10 grupių: 1. Laimės; 2. Ligos, giltinė; 3. Numirėliai; 4. Vaiduokliai; 5. Velniai; 6. Gamtos dvasios – laumės, undinės, Perkūnas, vėjas; 7. Namų dvasios – aitvaras, kaukas; 8. Nepaprasti žmonės – raganos, burtininkai; 9. Nepaprasti gyvūnai; 10. Lobiai.

Per šias sakmes pražygiuoja beveik visos lietuvių mitinės būtybės. Jų išvaizda, veikla, kėsmai dažniausiai atsiskleidžia per jų santykį su žmogumi. Žmonių paveikslai labiau individualizuoti, tuo tarpu mitinių būtybių atsiveria būdingi, pastovūs bruožai.

Iš visų lietuvių mitinių būtybių populiariausias – velnias. Jis aptinkamas keliuose pasakojamosios tautosakos žanruose, ir visur vis kitoks. Beje, ir senųjų tikėjimų sakmėse velnias daugiaveidis. Tai ir mainikautojas, mėgstantis linksmybes bei muziką, ir gundytojas, pasiryžęs brangiai sumokėti už sielą, kai kada – ir šiaip sau padėti, pavyzdžiui, pasiuva rūbus be siūlo, paverčia skerdytį kunigu. Jis fiziškai stiprus, kai eina imtynių. Jo išvaizda keista, nosis be šnervių, bate nėra kojos, kartais su rageliais, uodega. Sakoma, kad velnias labai baidus, vien jo paveikslą pamatę žmonės miršta. Jis gali pasiversti šunimi, kumele. Su juo prasidėti ir juo pasikliauti negalima, juolab juokauti: gali sulaukti keršto. Bet ir nelabojo galios ne beribės: vengia kryžiaus, maldų, sprunka gaidžiui užgiedojus. O labiausiai bijo Perkūno, kuris vis tyko nušauti velnią – šis siužetas paveldėtas iš indoeuropietiškos mitologijos.

Lietuviai ir jų protėviai šiomis būtybėmis šimtmečiais vaizdavo nesuprantamus, pavojingus gamtos ir visuomenės gyvenimo reiškinius, kartu jas apdovanodami žmonių ypatybėmis. Taigi jos – žmogiškų bruožų turinčios dievybės, demonai, ir jų elgesys vertinamas mūsų etikos normomis.

Pagal L.Sauką

KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1 Ką vaizduoja lietuvių senųjų tikėjimų sakmės?

---

2 Paaškind, kaip supratai sakinį: „Beje, ir senųjų tikėjimų sakmėse velnias daugiaveidis“?

---

3 Kuo sakmėse skiriasi žmonių paveikslai nuo mitinių būtybių paveikslų?

---

4 Remdamasi(-s) tekstu, nurodyk pagrindinę priežastį, dėl kurios su velniu negalima juokauti:

- (A) Gali paversti šunimi.
- (B) Žmogus gali mirti.
- (C) Velnias gali keršyti.
- (D) Gali užaugti ragai.

5 Remdamasi(-s) tekstu, surašyk po tris velnio išorės bruožus ir vidines savybes:

Išoriniai
bruožai

1. _____
 2. _____
 3. _____

Vidinės
savybės

1. _____
 2. _____
 3. _____

6 Kokiomis trimis priemonėmis galima įveikti velnią?

1. _____

2. _____

3. _____

7 Velnias yra vadinamas ir kitokiais vardais. Priešpaskutinėje pastraipoje rask sinonimą, kuriuo vadinamas velnias.
